

Nuorten lukemistapojen muuttuminen

Anna Alatalo

Nuorten vapaa-ajan harrastukset

- Kirjojen ja lehtien lukeminen sekä tietokoneenkäyttö kuuluvat suomalaisnuorten arkeen, ja osalle nuorista ne ovat myös harrastuksia.
- Kirjojen ja lehtien asema nuorten harrastuksissa on keskimäärin heikentynyt muihin harrastuksiin verrattuna.

Tutkimus nuorten lukemistavoista

- *Lukemaan vai tietokoneelle* -teos esittelee 1960-luvulta 2000-luvulle ulottuvaa suomalaisnuorten vapaa-ajan tutkimusta.
- Tutkimuksen polttopisteenä on kirjojen lukeminen ja lukemisharrastuksen suhde median ja harrastusten muutoksiin.

Tutkimus nuorten lukemistavoista

- Tutkimus ei keskity tietokoneen ja pelien epäsuotuisiin vaikutuksiin, vaan pyrkii avaamaan näkökulmia lukemistapojen vaikutuksiin.
- Lähtökohdiltaan ja teoriataustaltaan tutkimuksen perustelut ja tarkastelutavat pohjautuvat kehityspsykologiaan.

Tutkimuksen tavoitteet

- Mitä muutoksia nuorten lukemisharrastuksessa on tapahtunut neljän viime vuosikymmenen aikana
- Millaista oli nuorten vapaa-ajan lukeminen 2000-luvun alussa verrattuna tietokoneenkäyttöön
- Miten lukemis- ja tietokoneharrastukset ovat yhteydessä keskenään ja muihin harrastuksiin

Henkilöt ja aineistonkeruu

- Erillistutkimuksessa oli mukana 302 nuorta, iältään 13–16 vuotta.
- Pääaineiston kyselyyn vastasi 762 peruskoululaista, iältään 11–16 vuotta.
- Useimmat analyysit on tehty 11–12- ja 14–15-vuotiaista, joita oli yhteensä 527.

Erot tyttöjen ja poikien vastauksissa

- Suurin osa erillisaineiston pojista luki yhdestä kolmeen tuntia viikossa, suurin osa tytöistä oli vastaavan ajan tietokoneella.
- Tytöt lukevat vähintään tunnin viikossa, pojista vajaa kymmenesosa ei lukenut lainkaan (kirjoja tai lehtiä).
- Paljon tietokonetta käyttäviä poikia oli huomattavasti enemmän kuin tyttöjä.

Lukemisen esteet

- Pojilla lukemisen esteinä olivat usein kirjojen ominaisuudet ja kiinnostuksen puuttuminen.
- Tytöt syyttivät eniten ajan ja kiinnostuksen puuttumista.
- Huonot taidot eivät olleet lukemisen varsinaisena esteenä.

Tietokoneharrastuksen kompastuskiviä

- Tietokoneharrastusta rajoittivat kiinnostuksen ja ajan puute, tietokoneiden ja sovellusohjelmien ominaisuudet ja käyttömahdollisuuksien vähyys.
- Taitojen puutteet mainitsi noin kymmenesosa tytöistä, pojista vain muutama prosentti.

Vastaajien harrastuneisuusryhmät

- 1) Eivät harrasta lukemista tai tietokonetta
- 2) Tietokoneen harrastajat, jotka eivät lue
- 3) Lukemisen harrastajat, jotka eivät käytä tietokonetta
- 4) Sekä lukemista että tietokonetta harrastavat

Lukutavat kodeissa

- Vuosituhannen alussa vanhemmilla oli lähes sama määrä kirjoja kuin aikaisempina vuosikymmeninä.
- Tutkimuksen vastaajissa oli kuitenkin enemmän niitä koteja, joissa vanhemmilla oli vain muutama kirja kuin niitä, joissa kirjoja on paljon.

Lukutavat kodeissa

- Sanomalehtiä tuli kotiin kuten aiemminkin eli yhdestä kahteen kappaletta.
- Vanhempien suhtautuminen lastensa lukemiseen oli selvästi vapaampaa kuin 1960- ja 1970-luvuilla, varsinkin sisällön valvonta oli vähentynyt.

Tietokoneet kodeissa

- Yli kahdessa kolmasosassa vastaajien kodeista oli yksi tai useampia tietokoneita ja niissä yli puolessa internet-yhteys.
- Lisäksi suuri osa vastaajista käytti tietokoneita kirjastossa tai kavereiden luona.

Mitä nuoret lukevat?

- 2000-luvun alun tutkimuskerran mukaan pojat pitivät eniten sarjakuva-, huumori-, jännitys- ja seikkailukirjoista.
- Tytöt lukivat nuorten-, jännitys-, seikkailu- ja sarjakuvakirjoja.
- Vähiten mieluisia pojille olivat tyttö- ja rakkauskirjat, tytöille urheilukirjat.

Mitä nuoret tekevät tietokoneella?

- Pojat pitivät ylivoimaisesti eniten pelaamisesta. Muita heidän suosikkejaan olivat nettisivujen selailu, musiikin lataaminen ja kuuntelu.
- Tytöille mieluisinta olivat pelaaminen, nettisivujen selailu ja sähköposti.

Mitä nuoret tekevät tietokoneella?

- Molemmille sukupuolille vähiten mieluisia olivat ohjelmointi ja sovellusohjelmien muokkaaminen.
- Nuorten mielestä tietokoneenkäyttöä rajoittaisi se, että oli varottava passivoitumista ja koukkuun jäämistä.

Nuorten harrastukset 2000-luvulla

- 2000-luvun alussa poikien mieluisimpia harrastuksia olivat lehdet, tietokone, kaverit, televisio ja joukkuepelit.
- Tyttöjen joukossa suosituimpia olivat kaverit, televisio, lehdet, kirjat ja tietokone.
- Lukeminen on nuoremmilla tytöillä kolmen ja vanhemmilla kuuden yleisimmän mieliharrastuksen joukossa.

Harrastusten hyödyt

- Molemmat harrastukset olivat antaneet uusia ideoita ja itseluottamusta.
- Nuoret olivat löytäneet lukemalla ja internetistä hyödyllistä tietoa huumeista, alkoholista, seksistä ja seurustelusta.
- Käyttökelpoisen tiedon etsiminen kuului pikemminkin lehtien kuin kirjojen lukemiseen.

Harrastusten hyödyt

- Kumpaakin harrastusta edistivät mielihyväpainotteiset syyt, arkipäivän hyödyllisyys oli vähemmän tärkeää.
- Harrastamisen anti omalle kehitykselle motivoi lukemisen harrastajia.
- Ulkoinen motivaatio oli siis vähemmän merkityksellistä kuin sisäinen motivaatio, mielihyvä harrastamisesta.

Lukemiskulttuurin muutos

- Kirjojen ja lehtien lukeminen kuuluivat 1980-luvulla poikien kymmenen suosituimman harrastuksen joukkoon.
- 1990-luvulla lehdet olivat edelleen tuossa joukossa, kirjat eivät.
- 2000-luvulla lehtien lukemisen asema on lähes samanlainen kaikissa vastaajaryhmissä.

Lukemiskulttuurin muutos

- Kirjojen lukemisen asema poikien harrastusten joukossa oli heikentynyt varsinkin vanhemmassa ikäryhmässä.
- Nuorempien tyttöjen yksi mieluisimmista harrastuksista oli edelleen kirjojen lukeminen.

Loppupäätelmiä

- Koulu suuntaa ja monipuolistaa luku- ja tietokoneharrastusta opetuksellaan ja ohjauksellaan.
- Kirjastolaitoksella on koulun lisäksi avainrooli nuorten lukemisen ja tietoteknisen osaamisen edistämisessä.
- Tarvitaan lisää koulun ja kirjaston mediakasvatukseen ja kirjaharrastukseen liittyvää yhteistyötä.

Lähde:

Saarinen, Pirkko 2009:

Lukemaan vai tietokoneelle? Nuorten lukemisharrastuksen muuttuminen 1960-luvulta 2000-luvulle. Gummerus: Jyväskylä.